

АНАЛИЗ

на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Лясковец

I. Въведение.

1. Законово основание за разработване на анализа.

Анализът на потребностите за личностно развитие на децата и учениците в община Лясковец е разработен в съответствие с изискванията на Закона за предучилищно и училищно образование (ЗПУО), влязъл в сила на 01.08.2016 г., във връзка с чл. 196, ал. 1, според който областния управител организира разработването на областна стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците, въз основа на анализ на потребностите от подкрепа на всяка община на територията на областта.

Законът за предучилищно и училищно образование внася нов принцип в българското образование като регламентира приобщаващото образование като неизменна част от правото на образование и въвежда осигуряването на условия за предоставяне на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците, която се разделя на обща и допълнителна. Подкрепата за личностно развитие трябва да се предоставя на всяко дете и ученик, като се осигури подходяща физическа, психологическа и социална среда за развитие на способностите и уменията им, която да бъде в съответствие с индивидуалните им образователни потребности.

Настоящия анализ спомага да се установят реалните потребности от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците и подобрява качеството на образователния процес.

2. Цел и обхват на анализа.

Основната цел на анализа е да очертае някои приоритетни потребности при определяне нуждите за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците, които институциите в системата на предучилищното и училищно образование трябва да осигуряват чрез разработване и прилагане на цялостни политики за:

- изграждане на позитивен организационен климат, който да създава условия за сътрудничество, ефективна комуникация и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование;

- утвърждаване на позитивна дисциплина, която се свързва с мерки и подходи, гарантиращи изслушване на детето и ученика, осъзнаване на причините за проблемното му поведение и предоставяне на възможност за усвояване на добри поведенчески модели спрямо себе си и останалите.

При работата с учениците институциите в системата на предучилищното и училищното образование основават дейността си на принципа на превенцията на обучителните трудности и ранното оценяване на риска от тях.

3. Участници в разработването на анализа.

В съответствие с разпоредбите на чл. 174, ал. 1 от ЗПУО осигуряването на подкрепата за личностно развитие на деца и ученици от образователните институции трябва да се осъществява съвместно с държавните, местните структури и доставчици на социални услуги. В процеса на събиране на информацията за изготвяне на анализа се включиха всички заинтересовани страни с местно разположение:

- общинска администрация;
- училища;
- детски градини;
- общински комплекси за социални услуги;
- дирекция „Социално подпомагане”, отдел „Закрила на детето”;
- инспектор „ДПС” към Районно управление – Горна Оряховица.

II. Състояние и предизвикателства на общинската мрежа от детски градини и училища за учебната 2016 – 2017 г.

1. Демографски облик и тенденции.

Община Лясковец е разположена в Централна България, в подножието на Централна Стара планина. Тя е една от най-малките съставни общини от област Велико Търново. Общинския център Лясковец се намира в непосредствена близост до град Велико Търново и град Горна Оряховица. Община Лясковец се състои от 6 населени места, от които един град, който е и административния център и пет села.

Населението на Община Лясковец по данни на отдел „ГРАО” към 01.02.2017 г. по постоянен адрес е 13 751 души. От тях 9012 с постоянен адрес в града и 4739 в селата на общината. По настоящ адрес броя на населението възлиза на 13 482 От тях 8407 в гр. Лясковец и 5075 в селата от общината.

Броя на детското население представлява 13,28 % от общото население на общината, разпределени по възрастови групи, както следва:

Населено място	Под 7 години	От 7 до 13 година	От 14 до 17 години
гр. Лясковец	445	504	274
с. Джулюница	48	68	49
с. Добри дял	59	82	45
с. Козаревец	27	41	15
с. Драгижево	26	34	22
с. Мерданя	15	23	13
ОБЩО	620	752	418

Демографското състояние на община Лясковец следва тенденциите в развитието на демографията на страната като цяло – населението намалява. По отношение на населението в общината се наблюдават отрицателни стойности в естественото движение на населението, застаряване на населението и намаляване брой на младите хора. Отрицателните стойности на населението в общината са подсилени и с интензивна миграция, насочена към по-големите икономически центрове на областта и в чужбина.

Естествено движение на населението към 31.12. 2015 г.
(данни за страната, за област Велико Търново и за Община Лясковец)

Области	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	всичко	момчета	момичета	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	65950	34069	31881	110117	57040	53077	-44167	-22971	-21196
Велико Търново	2132	1089	1043	4150	2171	1979	-2018	-1082	-936
Лясковец	88	45	43	248	116	132	-160	-71	-89

Механично движение на населението към 31.12.2015 г.
(за страната, за област Велико Търново, за Община Лясковец)

Области	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
България	144425	70382	74043	148672	72249	76423	-4247	-1867	-2380
Велико Търново	5165	2473	2692	5923	2687	3236	-758	-214	-544
Лясковец	394	194	200	262	116	146	132	78	54

*Посочените данни са от информационната система на НСИ

Изводи за основните демографски проблеми в община Лясковец:

- ✓ Наблюдават се процеси на намаляване броя на населението следващи тенденциите на страна;
- ✓ Стойностите на отрицателния естествен прираст на община Лясковец са по-ниски в сравнение със стойностите на национално и областно ниво .
- ✓ Отрицателния естественият прираст се поддържа от високи нива на смъртност, и ниските нива на раждаемостта.
- ✓ За последната отчетна статическа година община Лясковец има положителен механичен прираст спрямо механичния прираст на областно и национално ниво.

2. Обхват на децата и учениците, подлежащи на задължително обучение в предучилищното и училищното образование.

Обхващането на децата и учениците в задължителна училищна възраст (до 16 години) се проконтролира в предучилищното и училищно обучение в детските градини и училища, като целта е да не остане необхванато дете и ученик. Подготвителни групи за задължително обучение на децата в 5 и 6 годишна възраст преди постъпване в първи клас има във всички детски градини.

Общинска администрация Лясковец ежегодно до 30 април изготвя списъци на децата, подлежащи на задължително предучилищно и училищно образование и ги предоставя на детските градини и училищата.

Общинска администрация има разработена процедура, съгласно нормативните разпоредби на чл. 347 от ЗПУО, за санкциониране родителите на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, които не осигуряват присъствието им в детска градина и училище. Процедурата е комплексно въздействие за обхващане на деца и ученици в задължителната форма на обучение, с цел превантивна мярка за отпадане от системата на образованието и повишаване качеството на образование.

Закона за предучилищното и училищното образование разпорежда събраните средства от глобите да постъпват като приход по бюджета на съответната община и се разходват само за дейности, свързани с подпомагане на равен достъп до качествено образование, за подпомагане развитието на детските градини и училища.

Посещаемостта в училище е проблем най-вече за ученици от социално слаби семейства, чиито майчин език е различен от българския. С промяната в Нормативната уредба (Правилник за прилагане на Закона за семейните помощи за деца чл. 17, ал. 4 и ал. 5), съгласно която редовно се подават сведения към Дирекция „Социално подпомагане“ за повече от 5 неизвинени отсъствия се наблюдава положителен ефект на намаляване на неизвинените отсъствия.

Трайна остава тенденцията на миграция на цели семейства към други европейски страни, най-вече поради икономически причини. Заминалите деца и ученици в чужбина отпадат от образователната система на страната, но не може категорично да се твърди, че не посещават училище в страната, където пребивават. Момичетата в ромските семейства прекратяват обучението си, поради ранни бракове и майчинство.

Броя на застрашените от отпадане ученици в задължителната възраст за обучение е намалял през 2016 г. – 19 ученика в сравнение от предходната 2015 г. – 23 ученика.

Анализирайки причините за отпадане от училище могат да бъдат групирани, както следва:

- ❖ Икономически - ниски доходи на семействата, безработни родители;
- ❖ Социални - ранни бракове и майчинство, родителска незаинтересованост, липса на контрол от страна на семейството, отрицателно въздействие от страна на средата, лоши битови условия, влияние на различни криминогенни фактори;
- ❖ Личностни – образованието не е приоритет за семейството, липса на мотивация за учене, негативно отношение към училището, трудности в общуването с учители и съученици.

3. Общо състояние на образователната мрежа в Община Лясковец.

На територията на община Лясковец функционират 4 общински училища – едно средно - средищно, едно основно – средищно, 2 начални училища и 7 детски градини – три в гр. Лясковец и по една в с. Джулюница, с. Козаревец, с. Добри дял и с. Драгижево. ОУ „П.Р.Славейков“ - с. Джулюница през настоящата 2017 г. започна процедура за преобразуване в обединено училище с професионално направление.

Община Лясковец е създала добра организация за започване на настоящата учебна 2016 - 2017 година с подобрена материална база и учебна среда, осигурени са познавателни книжки, учебници, помагала и учебна документация, целодневна организация на учебния ден, осигурен транспорт, столово хранене, медицински грижи

на всяко дете и ученик. Отрицателната демографска статистика обаче води до съществуването на паралелки/групи с минимален и под минималния брой ученици/ деца.

В следващата таблица е показано разпределението на маломерните паралелки по училища за учебната 2016 – 2017 г. както следва:

Наименование на учебното заведение	Норматив за пълняемост съгл. Наредба № 7/2000 г.	Маломерна паралелка (клас)	Брой ученици
СУ „М. Райкович“	18	11 а	15
	18	11 б	15
НУ „Никола Козлев“	16	1	8
	16	2	10
	16	3	8
	16	4	14
НУ „Цани Гинчев“	16	3	12
ОУ „П.Р. Славейков“	16	1	10
	16	4	12
	18	5	15
	18	6	10
	18	7	11
	18	8	14

- брой паралелки, деца, ученици, педагогически и непедагогически кадри в учебните заведения.

❖ *Предучилищно обучение.*

Населено място	Детски градини	задължително обучение (5 и 6 годишни)				Педагогически персонал ¹		Детски групи
		общо	в т.ч. момичета	5-годишни	6-годишни	общо	в т.ч. детски учители	
Лясковец	Пчелица	102	46	20	34	16	9	4
Лясковец	Радост	110	56	33	20	14,5	7,5	4
Лясковец	Славейче	71	42	10	17	14	6,5	3
Джулюница	Сладкопойна чучулига	34	22	5	6	7	3	2
Козаревец	Детелина	19	8	2	4	5	2	1
Добри дял	Щастливо детство	13	5	3	2	4,5	2	1
Драгижево	Вълшебство	14	5	3	3	5	2	1
	ОБЩО	363	184	76	86	66	32	16

По данни на АДМИН към 02.2017 г.

❖ *Училищно обучение*

Училища	Финансиране	Брой уч. дневна форма	Брой уч. задочна форма	Брой уч. инд. форма	Брой уч. Комбинирана форма	Начален етап	Прогимназиален	Гимназиален	Педагогически специалисти	Непедагогически специалисти
СУ „М. Райкович“	Общинско	513	0	3	0	170	236	107	51	12
ОУ „П.Р. Славейков“	Общинско	107	0	0	0	57	50	0	15	4
НУ „Никола Козлев“	Общинско	40	0	0	0	40	-	-	8	2,5
НУ „Цани Гинчев“	Общинско	72	0	1	3	72	-	-	11,7	2,5
Общо:		732	0	4	3	339	286	107	85,7	21

Брой детски градини и училища, брой деца и ученици, от тях със СОП:

община	бр. училища	бр. ученици в дневна, индивидуална и комбинирана форма на обучение	от тях: бр. ученици със СОП	бр. детски градини	бр. деца	от тях: бр. деца със СОП	общ брой деца и ученици със СОП
Лясковец	4	732	25	7	363	2	27

По данни на АДМИН към 02.2017 г.

В началото на учебната 2016 - 2017 година в училищата на територията на община Лясковец се обучават 732 ученици, с 59 ученика по-малко от учебната 2015 - 2016 година / 791 ученици/. Децата, които посещават детска градина са 363, с 25 деца по-малко от предходната учебна година, през която са били 388 деца.

Децата със специални образователни потребности в началото на 2016 - 2017 година в училищата са 25, колкото са били в предходната учебна 2015 - 2016 година; децата със СОП в детските градини са 2 деца за настоящата учебна 2016 - 2017 г., а през отминалата учебна година са били 3 деца. Процентът на ученици със СОП в училищата е 3,41 %, в детските градини е 0,55 % спрямо общия брой ученици в училищата и деца в детските градини, а общо децата със СОП съставляват 2,46 % от младото население в образователната система на Община Лясковец.

Образованието е един от основните приоритети на Община Лясковец. Изпълнявайки своите правомощия и отговорности общината координира изпълнението на приема на ученици в общообразователните, профилираните и

професионалните паралелки, обхвата на децата и учениците, подлежащи на задължително образование; поддържането и обновяването на материално-техническата база; организацията на учебния ден в общинските училища; съдейства за развитие на способностите и интересите на децата.

Профилираното обучение на учениците за настоящата учебна година се осъществява в СУ „М. Райкович“ – гр. Лясковец с прием след завършен VII клас в профил „Природоматематически“ със засилено изучаване на английски език и след завършен VIII клас в профил „Технологичен - информационни технологии“.

В Община Лясковец не функционира Център за подкрепа за личностно развитие или специализирани обслужващи звена по Закона за предучилищното и училищно образование. Разпоредбите на чл. 198 от ЗПУО дават възможност на Кмета на общината след решение на общинския съвет да възложи предоставянето на дейности за подкрепа на личностно развитие на децата на център за подкрепа за личностно развитие от съседна община, ако в същата няма разкрит такъв в следните направления:

1. превантивна, диагностична, рехабилитационна, корекционна и ресоциализираща работа с деца и ученици;
2. ресурсно подпомагане на деца и ученици със специални образователни потребности;
3. педагогическа и психологическа подкрепа;
4. прилагане на програми за подкрепа и обучение за семействата на деца и ученици с увреждания от физически лица регистрирани по Търговски закон и юридически лица, които предоставят социални услуги след вписване в Агенцията за социално подпомагане и са получили лиценз за предоставяне на социални услуги за деца по реда на Закона за закрила на детето.

Работата с талантливите и даровити деца в свободното им време в областта на науката, изкуството и спорта се осъществява в клубовете, кръжоците и школите в училищата, спортните клубове, читалищата. За учебната 2015 – 2016 г. година над сто и двадесет деца от общината са класирани на международни, национални, регионални и областни състезания, конкурси и олимпиади.

На територията на Община Лясковец функционират 6 читалища, които предоставят възможност на децата и младите хора да развиват своите интереси, способности и талант в областта на танцово, музикално, театрално и изобразително изкуство.

Единадесет спортни клуба, от които седем футболни, един волейболен, един по хандбал, един по ориентиране и един по спортна гимнастика в община Лясковец предоставят възможност за активно занимание със спорт на децата и младите хора.

За осъществяване на политиката в сферата на образованието в Община Лясковец са приети следните нормативни документи:

- Общинска програма за развитие на младежта в Община Лясковец за периода 2013 – 2016 г.
- Годишен план за действие в изпълнение на Програмата за развитие на младежта в Община Лясковец;
- Общинска програма за закрила на детето;
- План за действие за интегриране на ромската общност на територията на община Лясковец 2015 – 2020 година.

От началото на учебната 2016 - 2017 година в училищата от територията на община Лясковец се изпълнява проектът "Твоят час" по Оперативна програма "Наука и образование за интелигентен растеж" 2014-2020 г. Основна цел на проекта е създаване на условия за повишаване на потенциала на учениците и възможностите им за успешно завършване на средното образование чрез допълване, развиване и надграждане на техните знания, умения и компетентности, придобити в рамките на задължителната им подготовка в училище, чрез:

- ❖ развитие на уменията за учене, компетентностите, творческите и спортните способности на учениците в тематични области, извън включените в задължителната училищна подготовка;

- ❖ преодоляване на обучителни затруднения по учебни предмети от учебния план;

- ❖ повишаване на образователните постижения в определени научни области;

- ❖ включване на по-голям брой ученици в извънкласни дейности посредством създаване на условия за провеждане на между училищни изяви и инициативи.

3.1. Ученици със специални образователни потребности (СОП).

3.1.1. Разпределени по учебни заведения:

Община	Населено място	Училище/детска градина	Брой деца/ ученици със СОП	Ежедневно пътуващи
Лясковец	гр. Лясковец	СУ „М. Райкович“	11	2
Лясковец	гр. Лясковец	НУ „Цани Гинчев“	4	4
Лясковец	гр. Лясковец	НУ „Никола Козлев“	0	0
Лясковец	с. Джулюница	ОУ „П.Р.Славейков“	10	0
Лясковец	Лясковец	ДГ „Радост“	1	0
		ДГ „Славейче„	1	0
		Общо:	27	4

Най - голям е броят на учениците със СОП в СУ „М. Райкович“ и ОУ „П. Р. Славейков“. Ежедневно пътуващи ученици със СОП има в НУ „Цани Гинчев“ – град Лясковец, от тях един ученик ползва специализиран транспорт до с. Драгижево, а останалите трима са от град Горна Оряховица и се извозват от родителите си. Учениците със СОП в СУ „М. Райкович“ – гр. Лясковец ползват специализирания транспорт осигурен от Община Лясковец.

През учебната 2016 - 2017 година децата със СОП на ресурсно подпомагане са предимно от групата на обучителните трудности, езиково-говорни нарушения, психични разстройства, умствена изостаналост.

3.1.2. Разпределение на децата и учениците със СОП по групи и класове.

- Брой ученици със СОП в начален и прогимназиален етап:

училище	I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас	VI клас	VII клас	VIII клас
СУ „М. Райкович“	0	1	0	2	2	2	1	1
ОУ „П.Р. Славейков“	0	0	0	1	2	1	3	3
НУ „Цани Гинчев“	1	1	1	1	-	-	-	-
Общо:	1	2	1	4	4	2	5	4

- Брой ученици със СОП в гимназиален етап:

Училище	IX клас	X клас	XI клас	XII клас
СУ „М. Райкович“	2	0	0	0
Общо:	2	0	0	0

- Брой деца със СОП по групи в детските градини:

ДГ	I група	II група	III група	IV група
ДГ „Радост“	0	1	0	0
ДГ „Славейче“	0	0	0	1
Общо:	0	1	0	1

В детските градини и училищата обучението на децата и учениците със специални образователни потребности се подпомага от ресурсен учител съобразно потребностите им. Броят на ресурсните учители се определя от броя на децата и учениците със СОП, от вида на подкрепата и от броя часове за ресурсно подпомагане.

Работата с деца и ученици със специални образователни потребности се организира в училищата и детските градини в позната за тях образователна среда. Ресурсното подпомагане за деца със специални образователни потребности е **безплатно** за семейството на детето и се предоставя от държавната образователна система чрез Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЦПППО) в областта или съответното учебно заведение. За да получи детето възможност за ресурсно подпомагане трябва да бъде насочено за такова от Регионалния екип за подкрепа на личностното развитие сформиран към съответното Регионално управление по образованието (РУО). В състава на екипа влизат специален педагог, педиатър, психолог, логопед и други професионалисти, които преценят дали детето има нужда от допълнителна подкрепа за усвояване на учебния материал. Ресурсното подпомагане на децата и учениците от Община Лясковец се осъществява от специалисти на Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (РЦПППО) – Велико Търново. В НУ „Цани Гинчев“ – гр. Лясковец от тази учебна година е назначен училищен екип за ресурсно подпомагане на учениците включващ психолог, логопед и ресурсен учител, които работят с учениците. В СУ „М. Райкович“ – гр. Лясковец има педагогически съветник, които съвместява дейността и на психолог при работата си с учениците.

Анализирайки цялостния образователно-възпитателен процес на работата с деца в риск се обособяват някои проблеми при обучението на децата и учениците,

които трябва да се преодолеят, за да бъде подкрепата на личностното им развитие по ефективна, а именно:

- ❖ Все още не се отчитат в достатъчна степен индивидуалните особености на всяко дете и насочването на конкретен специалист за неговата интеграция и специална подготовка;
- ❖ Недостатъчен брой обучени учители;
- ❖ Недостатъчно финансиране за функционирането на логопедичен кабинет към всяко учебно заведение;
- ❖ Необходимост от психолог в ежедневната работа с децата;
- ❖ В условията на многобройните групи, в които се интегрират децата със СОП, е затруднена индивидуалната работа, особено в случаите, когато детето е с множество тежки увреждания;
- ❖ Целодневният престой на децата с тежки увреждания е предизвикателство за тях и останалите.

Здравното обслужване за децата и учениците от общинските детски градини и училища се осъществява от седем медицински специалисти. Разкрити са здравни кабинета във всяка от детските градини, два здравни кабинета в средишните училища и по един в двете начални училища. Здравните кабинети са подсигурени с медикаменти и превързочни материали необходими за медицинско обслужване на спешните състояния при децата и учениците, съгласно Наредба № 3 на Министерството на здравеопазването за здравните кабинети в детските заведения и училищата (ДВ бр. 38/27.04.2000г).

На децата и учениците в системата на предучилищното и училищното образование се предоставя подкрепа за личностно развитие, която осигурява подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията им.

В СУ „М. Райкович“, НУ „Цани Гинчев“ и ДГ „Славейче“ са обособени кабинети за ресурсно подпомагане, оборудвани с компютри, нагледни средства, учебни помагала и дидактични материали.

Проблеми, свързани с осигуряването на подкрепяща среда за децата и учениците със СОП:

- Сградите на детските градини и училищата не разполагат с рампа и асансьор, неприспособени са стълбищата и сервизните помещения за децата с увреждания;
- Липсват оборудвани методични кабинети в повечето детските градини и останалите две училища на територията на общината.
- Липсват учебници и помагала, които да отговарят на потребностите на децата, което ограничава достъпа им до учебното съдържание.

III. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в учебните заведения.

Изхождайки от философията на приобщаващото образование, че всяко дете, във всеки един момент от своя живот, може да има нужда от подкрепа, Законът за предучилищното и училищното образование прави разграничение на видовете подкрепа за личностно развитие на обща и допълнителна. Те се осигуряват там където е детето – детската градина, училището или центъра за личностно развитие и по здравословни причини в домашни или болнични условия. За реализиране на общата

и допълнителната подкрепа за личностно развитие в детските градини и училищата работят психолог, педагогически съветник, логопед, социален работник и ресурсни учители.

1. Общата подкрепа за личностно развитие се предоставя от учителите и от други педагогически специалисти в детската градина или училището - психолог, педагогически съветник, или от педагогическите специалисти в центъра за подкрепа за личностно развитие, от своя страна това включва:

	Осигурява се от:
1. Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти;	всички институции
2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на ЗПУО;	само училища
3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език;	само от детски градини
4. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;	само училища
5. Консултации по учебни предмети;	само училища
6. Кариерно ориентиране на учениците;	всички институции
7. Занимания по интереси;	всички институции
8. Библиотечно-информационно обслужване;	само училища
9. Грижа за здравето;	всички институции
10. Осигуряване на общежитие;	училища и общежития
11. Поощряване с морални и материални награди;	всички институции
12. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение;	всички институции
13. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения;	всички институции
14. Логопедична работа.	всички институции

Общата подкрепа обединява, съществуващите видове образователна среда - образователни институции, центрове за подкрепа за личностно развитие (който може да бъде Общински детски комплекс) регионални центрове за подкрепа на процеса на приобщаващо образование (Ресурсен център), общежития, и други, чиято функция е да подпомагат вътрешната структура за разгръщане на диференцирани подходи за посрещане на разнообразието от образователни потребности.

Общата подкрепа отговаря преди всичко на нуждата от превенция и навременно разпознаване на трудности в ученето при децата и учениците и на нуждата от разпознаване на дарбите на децата. Тук задача на учителя е да систематизира наличната информация за детето (портфолио, тест за училищна готовност, входно ниво, текущи оценки, наблюдение). Това обобщение не е самоцелно. В рамките на общата подкрепа учителят обобщава информация и наблюденията си, за да организира преподаването съобразно потребностите, стиловете на учене, силните страни на децата и учениците.

Общата подкрепа включва и всички онези допълнителни дейности, които помагат на децата и учениците да се развиват и учат - дейности за мотивация, допълнително обучение, превенция на психичното здраве, превенция на насилието и тормоза, училищна политика за позитивна дисциплина, кариерно консултиране, здравна грижа, асистирание и др., които се изпълняват от помагачи и допълнителни специалисти в детската градина и в училището, и от неспециализираният персонал.

На нивото на детската градина и училището, общата подкрепа свързва всички услуги, които представляват базисни грижи за физическото, психичното и социалното благополучие, мотивиращи и развиващи интересите дейности.

1.1 Екипна работа между учителите и другите педагогически специалисти – (чл.178, ал.1 ЗПУО).

Екипната работа между учителите и другите педагогически специалисти /чл.179 от ЗПУО/ включва обсъждане на проблеми и обмяна на добри практики при работата им с едни и същи деца и ученици с цел повишаване ефективността на педагогическите подходи.

Учителите, работещи в общинските детски градини, училища и обслужващи звена познават и използват в своята пряка работа различните видове обща подкрепа за личностно развитие, по смисъла на чл. 178, ал.1 от ЗПУО. Обсъждат дейностите, обменят информация и добри педагогически практики с цел подкрепа на всички учители за подобряване на работата им с децата в групата или с учениците в класа. Провеждат регулярни срещи, когато са за целите на превенцията, между малка група учители и други педагогически специалисти в детската градина, съответно между класния ръководител, учители и други педагогически специалисти в училището.

1.2. Допълнително обучение по учебни предмети при условията на този закон – (чл.178, ал.2 ЗПУО).

Допълнителното обучение включва допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове.

Всички учители от общинските училища на територията на община Лясковец провеждат допълнително обучение по учебни предмети.

1.3. Допълнителни модули за деца, които не владеят български език – (чл.178, ал.3 ЗПУО).

В случая основен акцент е ранно оценяване на развитието на детето и на риска от обучителни затруднения, както определяне на необходимост от допълнителни модули за децата, които не владеят български език според индивидуалните потребности на всяко дете.

1.4. Допълнителни консултации по учебни предмети, които се провеждат извън редовните учебни часове;

За осъществяване на програмата за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи, НУ „Цани Гинчев“ работи и по следните проекти: „Училище с отворени врати“, реализиран от Сдружение „Бъдеще за нас“ по програма Дъга и BG05M2OP001-3.002-0051 „Иновативен модел за интеграция на учениците от етническите малцинства в училище“.

ОУ „П. Р. Славейков“ – с. Джулюница работи по два проекта за приобщаващо образование. В процес на изпълнение е проект „Всеки ученик ще бъде отличник“, подкрепена от Тръст за социална алтернатива. Проектните дейности са насочени към превенция на отпадането и задържане на ромските деца в училище, увеличаване на броя на реинтегрираните/записаните отново в училище деца, увеличаване на броя на възрастните роми, включени във форми на учене през целия живот, чувствително увеличаване на процента на ромските младежи, които продължават своето образование в средни училища/гимназии.

Проект „Всеки ученик ще бъде отличник“ прилага Образователния модел „Включващо интеркултурно образование“, който се базира на:

- ❖ Въвеждане на интеркултурно образование: чрез СИП „Фолклор на етносите – ромски фолклор“ и други форми;
- ❖ Работа с ученици – организиране на обучения за повишаване на капацитета на ученическия парламент, както и за учителите – ментори на ученическите парламенти; провеждане на кампании за продължаващо образование;
- ❖ Работа с родители - Повишаване на капацитета на родителските клубове, Обучения на координаторите на Родителските клубове и прилагането на схемата „Родители-обучават-родители (активни родители ще преминат обучение по няколко тематични направления, като: принципи на общностната работа за повишаване на образователните нагласи, превенция на ранните бракове, основни права и задължения в сферата на образованието и др.) и теренна работа;
- ❖ Работа с учители – повишаване капацитета на учители с модела „Учене чрез обмяна на опит“; организиране на общински конференции и срещи и национална педагогическа конференция; обучение на учители по СИП „Фолклор на етносите – Ромски фолклор“, провеждане на национална конференция;
- ❖ Системна промяна и осезателно подобрене в качеството на образование на ромските деца.

Другия проект „Иновативен модел за интеграция на учениците от етническите малцинства в училище“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, който ще изпълнява ОУ „П. Р. Славейков“ – с. Джулюница ще осъществява иновативен модел за работа в мултикултурна среда за интегриране и задържане на учениците от ромската общност в училище.

Всички учители от общинските училища на територията на община Лясковец провеждат допълнителни консултации по учебни предмети.

1. 5. Консултации по учебни предмети.

Всички учители от общинските училища на територията на община Лясковец провеждат консултации по учебни предмети.

1.6. Кариерно ориентиране на учениците – (чл. 178, ал. 6 ЗПУО)/.

Кариерното консултиране на учениците в училищното образование включва взаимно допълващи се дейности за информиране, диагностика, консултиране, посредничество и проследяване с оглед подпомагане на учениците в техния самостоятелен и осъзнат избор на образование и/или професия и осъществяване на връзка между училището и пазара на труда (ЗПУО чл. 180). Кариерното ориентиране на учениците на общинско ниво, се осъществява основно от СУ „Максим Райкович“ гр.

Лясковец. Към пазара на труда се ориентира и Основно училище „П.Р.Славейков“ с. Джулюница с преобразуването си в обединено училище до 10 клас с професионална паралелка в направление „Хотелиерство, ресторантьорство и кетъринг“.

1. 7. Занимания по интереси.

Заниманията по интереси (*чл.181 ЗПУО*) се организират за развитие на способностите и на компетентностите на децата и учениците, за изява на дарбите им в областта на науките, технологиите, изкуствата, спорта, глобалното, гражданското и здравното образование, както и за придобиване на умения за лидерство. Заниманията по интереси може да се провеждат чрез различни организационни педагогически форми - клуб, състав, отбор и други.

През учебната 2016/2017 година във всички училища на територията на община Лясковец започва реализацията на проект BG05M20P001- 2.004-0004 „Развитие на способностите на учениците и повишаване мотивацията им за учене чрез дейности, развиващи специфични знания, умения и компетентности (Твоят час) - фаза I“, финансиран по Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансиран от Европейските структурни и инвестиционни фондове. Основна цел на проекта е създаване на условия за повишаване на потенциала на учениците и възможностите им за успешно завършване на средното образование чрез допълване, развиване и надграждане на техните знания и умения, придобити в рамките на задължителната им подготовка в училище, чрез:

- ❖ развитие на уменията за учене, компетентностите, творческите и спортните способности на учениците в тематични области, извън включените в задължителната училищна подготовка;
- ❖ преодоляване на обучителни затруднения по учебни предмети от учебния план;
- ❖ повишаване на образователните постижения в определени научни области;
- ❖ включване на по-голям брой ученици в извънкласни дейности посредством създаване на условия за провеждане на между училищни изяви и инициативи.

1.8. Библиотечно-информационно обслужване.

Библиотечно-информационното обслужване (*чл. 182 ЗПУО*) се осигурява чрез училищна библиотека и гарантира свободен достъп до информация на учениците от различни документални източници в библиотечния фонд и в глобалната мрежа с цел изграждане на навици за четене и компетентности за търсене и ползване на информация. Със средства от НП „Информационни и комуникационни технологии в системата на предучилищното и училищното образование“ всички училища оборудваха компютърни кабинети.

1.9. Грижа за здравето.

Грижа за здравето се осигурява чрез гарантиране на достъп на децата и учениците до медицинско обслужване и програми за здравно образование и за здравословен начин на живот (*чл. 183 ЗПУО*), в съответствие с държавният образователен стандарт за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.

Здравето на децата и учениците се наблюдава от седем медицински специалисти, работещи в здравните кабинети в детските градини и училища. Във детските градини и училища се предлага храна, която отговаря на нормативните

изисквания за здравословно хранене. Във всички детски градини и училища на територията на община Лясковец се доставят плодове и зеленчуци по схема „Училищен плод“ към ДФ „Земеделие“.

1.10. Осигуряване на общежитие – (чл. 178, ал.4 ЗПУО).

В община Лясковец общата подкрепа за личностно развитие не включва осигуряване на общежитие.

1.11. Поощряване с морални и материални награди.

На децата и учениците с морални и с материални награди за високи постижения в образователната дейност, в заниманията по интереси и за приноса им към развитието на училищната общност при условия и по ред, определени с държавния образователен стандарт за приобщаващото образование; награди могат да се учредяват от Министъра на образованието и науката, Началника на РУО, Кмета на общината и Директора на институцията (чл. 184 ЗПУО).

Този вид подкрепа и до сега се осигурява от училищните ръководства и от община Лясковец. Общината стимулира и подкрепя морално и материално творческите изяви на даровити наши деца чрез проведени конкурси, спортни състезания, индивидуални награждавания за деца с високи постижения на областни и национални конкурси и международни състезания.

1.12. Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение.

Дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение - детските градини и училищата са длъжни да осъществяват тези дейности, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес, като видовете и съдържанието им са подчинени на обща училищна политика и се разработват самостоятелно от училищната общност (чл. 185 ЗПУО).

Дейности по превенция на агресията и преодоляване на проблемното поведение реализират Училищните комисии за превенция на противообществените прояви сред учениците. Училищните комисии и училищните ръководства са в тясно сътрудничество с Местната комисия за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни при община Лясковец.

Местната комисия реализира дейности по превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение сред ученици. Обществените възпитатели към комисията съдействат за реализиране на превантивната дейност на комисията. Дейността им е свързана с корекционно-възпитателна работа с деца, предразположени към противообществени прояви, живеещи в рискова семейна или приятелска среда. Обществените възпитатели към местната комисия са действащи учители към училища.

1.13. Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения.

Ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения - при работата с учениците институциите в системата на предучилищното и училищното образование основават дейността си на принципа на превенцията на обучителните

трудности и ранното оценяване на риска от тях, като тези мерки се прилагат към всички ученици в обща класна стая по ред, определен в държавния образователен стандарт за приобщаващото образование (*чл. 17, ал.5 ЗПУО*).

В детската градина, общата подкрепа е насочена към ранно разпознаване на рискове в развитието на детето, които могат да създадат предпоставки за трудности в ученето му в училище. Вече има утвърдени методически инструменти, които ще бъдат в помощ на учителите и специалистите, както и програми за превенция и развитие на езикови, когнитивни, емоционални и социални компетентности на децата от най-ранна възраст.

1.14. Логопедична работа.

При разпределяне на получените по стандарт средства за всяка дейност между училищата и детските градини, като част от допълнителните компоненти на формулите се предвиждат средства в размер до 0,5 на сто за финансиране на логопедични кабинети (*чл. 282, ал. 6 и ал. 11 ЗПУО*).

Логопедичната работа като част от дейностите за целите на превенцията на обучителните затруднения се осъществява от логопеди в детски градини, училища и центрове за подкрепа за личностно развитие.

В детските градини и училища на територията на община Лясковец няма създадени логопедични кабинети.

2. Допълнителната подкрепа за личностно развитие.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие по чл. 187 от ЗПУО е насочена към четири групи деца и ученици, както следва: със специални образователни потребности (СОП), в риск, с изявени дарби, с хронични заболявания. Дейностите към допълнителната подкрепа включва:

- ❖ работа с дете и ученик по конкретен случай;
- ❖ психо-социална рехабилитация, рехабилитация на слуха и говора, зрителна рехабилитация, рехабилитация на комуникативните нарушения и при физически увреждания;
- ❖ осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти;
- ❖ предоставяне на обучение по специалните учебни предмети за учениците със сензорни увреждания;
- ❖ ресурсно подпомагане;
- ❖ работа с дете и ученик по конкретен случай.

Допълнителната подкрепа за личностно развитие в община Лясковец се осъществява от педагозите от детските градини и училищата, и специалисти от Център за подкрепа на личностното развитие – Велико Търново, както и от специализирани обслужващи звена към децата и учениците:

- ❖ Със специални образователни потребности;
- ❖ В риск;
- ❖ С изявени дарби;
- ❖ С хронични заболявания.

3. Услуги и дейности за децата и учениците, осъществявани в Община Лясковец.

През 2016 г. в **отдел „Закрила на детето“** в Дирекция „Социално подпомагане“ – изнесено работно място (ИРМ) - Лясковец са постъпили 73 сигнала за деца в риск на територията на община Лясковец. За 34 от тях не е установен риск и спрямо тях не са били предприети мерки за закрила. За деца в риск от отпадане от училище през 2016 г. СУ „М. Райкович“ – гр. Лясковец е подало 19 уведомителни писма, касаещи 16 ученика.

По отношение на деца в риск за 2016 г. в **отдел „Закрила на детето“** са установени 3 случая на физическо насилие, 6 случая на negliжиране и 1 случай в риск от увреждане на психическото състояние.

На територията на община Лясковец през 2016 г. са диагностицирани 37 деца с увреждания.

Мерките на приобщаващото образование са насочени към развитие на интегрирано обучение в детските градини и училища да се обучават деца със специални образователни потребности, които се подпомагат ресурсни учители и специалисти.

В условията на динамично развиващо се общество, настъпващите промени и засилващата се престъпност сред малолетни и непълнолетни все по-важна става ролята на **Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни**. Дейността на комисията е насочена към обхващане, проучване и превенция на противообществените прояви на учениците и оказване на помощ и подкрепа на училищните ръководства и на учениците и техните семейства.

Българския законодател урежда превенцията и противодействието на детското асоциално поведение със специален закон – Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетни и непълнолетни, който няма наказателна репресия, а е алтернатива на наказанието, осъществявана чрез мерки за социално и възпитателно въздействие за промяна поведението на детето. Следвайки тази политика Местната комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните при община Лясковец, работи по организиране и реализиране на инициативи по първичната превенция сред учениците на територията на общината, чрез дейности алтернативни на детското асоциално и девиантно поведение. За целта са проведени срещи с директори на училища, педагогически съветници, класни ръководители, служители от **отдел „Закрила на детето“** към Дирекция „Социално подпомагане“ – гр. Горна Оряховица.

След анализ на постъпилите в местната комисия 26 сигнали за предходната 2016 г., може да се направи извода, че състоянието и тенденцията на престъпленията и противообществените прояви на малолетни и непълнолетни се обуславя от социални и семейни фактори, престъпна приятелска среда, не посещение на училище.

МК оказва съдействие на образователните институции за обхващане в училище на подлежащите на задължително образование деца и ограничаване на отпадането от училище на деца в криминогенен риск и криминални прояви.

Като форма на превенция за намаляване на противообществените прояви се провеждат лекции, беседи, тренинги съвместно с инспектор „ДПС“, педагогически съветник и класните ръководители на учениците в училищата от територията на община Лясковец.

С цел ангажиране на младите хора и откъсването им от вредното влияние на улицата продължава съвместната работа на Местната комисия с Център за рехабилитация и интеграция в град Лясковец. При разглеждане на възпитателните дела и налагане на възпитателни мерки младите могат да бъдат препратени към ЦСРИ с цел корекционно-възпитателно въздействие върху тях, което включва работа с педагог, психолог и социален работник.

Не малка ролята в преодоляване на противообществените прояви на децата е работата с обществените възпитатели. Реално работата на обществения възпитател е вторична превенция на асоциалното поведение на децата с наложени възпитателни мерки.

Център за социална рехабилитация и интеграция е комплекс от социални услуги, предоставяни в общността, насочени към предоставяне на консултации, съвети, посредничество и подкрепа на деца и семейства в риск. Основните целеви групи, с които работи центъра са деца и семейства в неравностойно социално положение, деца със СОП, деца с отклоняващо се поведение, застрашени или отпаднали от училище и др. Услугата е разкрита със Заповед № РД 01-587/04.06.2007 г. Изпълнителния директор на Агенция за социално подпомагане, считано от 01.06.2007 г., с капацитет 10 места (делегирана държавна дейност). От януари 2011 г. капацитетът на ЦСРИ е увеличен на 20 потребители. Към 01.01.2017 г. потребителите на услугата са 18 и всичките са деца.

Дейностите, които се предоставят в Центъра са:

- Социално консултиране;
- Медицинско консултиране;
- Повишаване на родителския капацитет;
- Психологическо консултиране;
- Арт терапия;
- Педагогическа подкрепа на деца, застрашени от отпадане от образователната система;
- Други.

Персоналът на ЦСРИ се състои от следните специалисти: социален работник, психолог, трудотерапевт, педагог, специалист в социална услуги, медицинска сестра.

IV. Изводи от Анализа.

1. След влизането в сила на Закона за предучилищното и училищното образование и извършената оптимизация на училищната мрежа, системата за предучилищно и училищно образование (СПУО) в Община Лясковец е утвърдена училищна мрежа от седем общински детски градини, четири общински училища, няма общински центъра за подкрепа за личностно развитие.

2. В Община Лясковец има изградена и добре функционираща, системата за предучилищно и училищно образование за обезпечаване на общата и допълнителната подкрепа за личностно развитие, която се осигуряват там, където са детето и ученикът - в детските градини, в училищата и в центровете за подкрепа за личностно развитие в близки да град Лясковец общински центрове.

3. В Община Лясковец съществуват условия за осъществяване на подкрепата за личностно развитие на децата и учениците от институциите в системата на образованието, съвместно с държавните и местните органи и структури и

доставчиците на социални услуги.

5. Потребността от предоставяне на допълнителна подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на община Лясковец се покрива от дейностите заложи в социалните услуги действащи в община Лясковец.

6. На територията на Община Лясковец няма общински център за ресурсно подпомагане, а при установяване на потребност от такава подкрепа, грижата за децата и учениците ще може да бъде предоставена от доставчици на социални услуги и/или ще продължи нейното осъществяване от Регионален център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – Велико Търново.

7. Община Лясковец прилага цялостни политики за обезпечаване на дейностите за подкрепа на личностно развитие, чрез финансиране на общински образователни и младежки програми, програми за спорт, превенции, здраве и социални дейности.

8. Създадени са условия за сътрудничество и отношения на загриженост между всички участници в процеса на образование.

9. Прилагането на активни политики за реализиране на проекти, финансирани със средства по различните оперативни програми на Структурните фондове на ЕС, както и чрез други фондове и програми, осигурява допълнителен финансов ресурс и дългосрочно положително въздействие върху местната общност.

10. Организирането и осигуряването на дейностите за подкрепа на личностното развитие на територията на община Лясковец, е динамичен процес, който подлежи на оптимизиране в съответствие с разпоредбите на ЗПУО, с променящите се потребности на образователната система и налага координираност между всички участници в образователния процес и органи на управление на централно и местно ниво, с цел осигуряване на подходяща физическа, психологическа и социална среда за развиване на способностите и уменията на всяко дете и ученик.

V. Заключение

Включването на подкрепата за личностно развитие като нов компонент в закона отваря пътя за трансформация на образователната среда и за организиране на всички нейни елементи, обединяване на ресурсите, изграждане на позитивен психологически климат на приемане на различията, емоционално благополучие и успех на всеки. Подкрепата извежда на преден план динамичният аспект на обучителните отношения между детето и учителя и отношенията между децата, учителите, родителите, специалистите, при който всеки един участва в процеса на разкриване и развитие на индивидуалния потенциал и приобщаване.

Анализът на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците в община Лясковец се основава на принципите и насоките на ЗПУО, приоритетите на МОН и спецификата на учебните заведения.

Анализът е разработен в изпълнение на чл.196, ал.3 от ЗПУО, процедурно изискване е ОбС – Лясковец, по предложение на кмета на общината, да приеме Анализ на потребностите от подкрепа за личностно развитие на децата и учениците на територията на Община Лясковец.

Анализът е основание за съставяне на „Областна Стратегия за подкрепа на личностното развитие на децата и учениците в област Велико Търново”.

Даниела Арабаджиева

Председател на Общински съвет-Лясковец

www.lyaskovets.net